

Jegyzet a szavak erejéről

Néhány hónappal ezelőtt a magyar rádiózásban váratlan újításokra került sor. Egy szép napon nem a megszokott *Kossuth rádió Budapest* ébresztett föl álmomból, hanem az *MR1. Kossuth rádió. A szavak ereje*. Fogalmam sincs, hány MR-je van a magyar rádiónak, de ez az MR-ezés alighanem csak a bürokrata lelkeknek okozhat örömet.

Még zavarkeltőbb, hogy a Kossuth rádió némi pátosszal nap nap után a szavak erejéről szeretné meggyőzni hallgatóságát. Eleinte visszatetszést keltő, ízetlen önreklámozásnak fogtam föl a dolgot, ma már azonban úgy gondolom, hogy aki fontosnak találja minden áldott nap ilyesmivel ostromolni meg a hallgatót, az maga is szentül hiszi, hogy általános érvényű alapigazságot hangoztat. Mekkora tévedés! Gondoljunk csak a múlt századra, amikor az emberiség történelmének legocsmányabb eszméi csakugyan hatalmas tömegeket mozgósítottak, az építő eszmék viszont igen gyakran a pusztába kiáltott szavak sorsára jutottak. „Bűve miért nincs az Igének?” – töprengett el okkal már a kilencszázas évek elején Ady, s kérdéseire mindmáig nincs megnyugtató válasz.

A *szavak ereje* azonban szűkebb értelemben is fölöttébb problematikus. Az MR1 adásaiban megszólaló politikusok, értelmiségiek egy részének fogalma sincs az egyeztetésről vagy a vonatkozó névmások helyes használatáról. *Megrendezésre kerül, projekt, sőt prodzsekt* – mondogatják előkelősködően, s a maguk véleménye kapcsán gondtalanul *úgymondznak*, nem is sejtve, hogy az „úgymond” mögött, mint Arany Jánostól is tudjuk, egyes szám harmadik személyű valaki áll. Aligha kétséges, hogy a nyelvi igénytelenség bántó térhódításáról van szó, nem függetlenül természetesen mindattól, ami az utóbbi időben a magyar társadalomban lejátszódik.

A szavak fennen hirdetett ereje és tényleges gyengesége közötti ellentmondásosság azonban mégsem a legbántóbb a Kossuth rádió új gyakorlatában, hiszen a vadhajtásokat, melyek objektíve léteznek, terjednek, burjánzanak, nyelvészek és nyelvművelők elszánt összefogása sem gyomlálhatná ki a mindennapi nyelvhasználatból. Sokkal bántóbb, hogy a rádió

műsoridejét megkurtították. Évtizedeken át éjfél után fél egyig tartott a műsor, a rendszerváltozást követően pedig néhány éven át egész éjszaka hallgathattuk a rádiót, miközben a balkáni kocsmában rendületlenül folyt a tébolyult püfölködés. Újabban viszont este fél tizenegykor közli velünk a bemondó, hogy a Kossuth rádió műsorát mostantól csak az URH-adók hálózata közvetíti, majd felhangzik a himnusz. A kisebbségi magyarok zömét kirekesztő himnusz, hisz a határoktól távolabb élő ember csakis középhullámon hallgathatja a Kossuth rádiót. Még ha nem tévesztjük szem elől, hogy a középhullámú adás jóval drágább – bizonyos műsorszámok gyakori ismétlésének oka is nyilván ez –, akkor sem szabadulhatunk a kirekesztés gondolatától. Úgy látszik, Gyurcsányia hatalmi struktúrái *változtatlanul* sokallják kissé, amit a kisebbségi magyar magától értetődőnek tart. (UCS)

Krónika

IN MEMORIAM

Zentán 2008. december 9-én elhunyt Burány Béla orvos, epidemiológus, néprajzkutató, költő, szociográfus. Oklevelet (1956) a zágrábi egyetem orvosi karán, doktorátust Újvidéken (1975) szerez, ahol 1964-től 1996-ig, nyugdíjba vonulásáig egyetemi oktató volt. 1967-1989 között az újvidéki Közegészségügyi Intézet Járványtani Osztályának vezető szakorvosa, majd a kamenicai Onkológiai Intézet Járványtani Osztályának főorvosa 1996-ig. Néprajzi, szociográfiai munkásságából megjelent 24 kötete közül a Szakad a part című szociográfiai tanulmánykötetért 1999-ben Mocsáry Lajos-díjjal tüntették ki. Az Így éltünk a Délvidéken című kötet 2000-ben az Év Könyve a szociográfiák kategóriájában Magyarországon. Mintegy 200, főleg egészségügyi felvilágosító újságcikket, több mint félszáz – itthon és Magyarországon – publikált verset, néprajzi és környezetvédelmi tanulmányt jegyzett. 2000-ben Aracs-díjban, 2006-ban Zenta község jubileumi emléklakettjében részesült. Fontosabb néprajzi munkái: Zentavidéki népbaladák (1962); Száraz kútgém, üres válú (1966); Két szívárvány koszorúzza az eget (1969); Rukkolnak a szép zentai legények (1972); Hej, széna, széna! (1973); Szomjas a vakló (1984); Nádsípót fújtam (1987); Piros a tromf (1988); A legkisebb királylány kívánsága (1988); Emberek, sorsok, balladák (1991); Emberek, sorsok, katonák (1994); Így éltünk a

Délvidéken (1999); Ünnepek, szokások, babonák (2000); A juhászok így élnek, úgy élnek (2005).

DÍJAK

A 2008-as Szirmai Károly Irodalmi Díjat a bírálóbizottság (Bányai János, Csorba Béla és Németh István) Bordás Győzőnek ítélte oda Az Úr órája című kötetéért, „amely mind megformáltságában, mind tartalmában a letisztult elbeszélésmód és nyelvhasználat példaműve”. A díjat december 12-én adták át Verbászon.

RENDEZVÉNYEK

Fölolvasó-délelőttöt tartott november 29-én a Térzene Irodalmi és Művészeti Társaság a Zentai Alkotóházban, melyen Verebes Ernő, Szógi Csaba, Vicei Károly és Beszédes István lépett föl.

November 30-án ünnepelte 50 éves jubileumát a szabadkai Életjel Irodalmi Élőlútság.

Az újvidéki Magyar Tanszék és az MTA Irodalomtudományi Intézete 35. közös konferenciáját december 8-án és 9-én tartották Újvidéken. A tanácskozás tárgya a Természetírás – természet-olvasás (a természeti kód működése a 20. és a 21. századi magyar irodalomban), résztvevői: Bányai János, Pomogáts Béla, Faragó Kornélia, Angyalosi Gergely, Harkai Vass Éva, Kappanyos András, Gerold László, Földes Györgyi, Bence Erika, Toldi Éva, Deczky Sarolta, ifj.

Virág Gábor, Szabó Szilvia és Herédi Károly.

December 13-án kezdődött a zEtna V. Irodalmi Fesztiválja a Zentai Alkotóházban Terek találkozása címmel, melyen hazai (Rukovet) és magyarországi (Ex Symposion) folyóiratok szerzői találkoztak. A Terek olvasása című részben többek között fellépett Nagy Abonyi Árpád, Sinkovits Péter, Verebes Ernő, Csík Mónika, Sándor Zoltán, Sutus Áron és Szögi Csaba.

MEGJELENT

Jung Károly: Tanulmányok a Mátyás-tradíció délszláv kapcsolatairól. Déli szláv Mátyás-énekek és Mátyás-mondák eredetiben és magyar fordításban. – Újvidék, Forum, 2008

Vajdasági történetek Mátyás királyról. Szerkesztette, a bevezetőt és a jegyzeteket írta Raffai Judit. – Újvidék, Forum; Szabadka, Kiss Lajos Néprajzi Társaság, 2008.

Örökségvédelem. A szabadkai Községek Műemlékvédelmi Intézet szövegtára ingatlan kulturális örökségünkről. 1. (Szerk. Gabrić Počuća Vera). – Szabadka, Községek Műemlékvédelmi Intézet, 2008.

Kovács Endre: A doroszlai nagyerdő története és néprajza. – Szabadka, Grafoprodukt, 2008.

KÖNYVBEMUTATÓ

November végén került sor a szabadkai Városi Könyvtárban Verebes Ernő Árnay a tetőtérben című kötetnek bemutatójára.

Doroszlón mutatták be Kovács Endre A doroszlai nagyerdő története és néprajza című kötetét november 29-én.

December 10-én a belgrádi magyar nagykövetségen mutatták be Jung Károly Tanulmányok a Mátyás-tradíció délszláv kapcsolatairól; Déli szláv Mátyás-énekek és Mátyás-mondák eredetiben és magyar fordításban című kötetét, Bányai János és Németh Ferenc közreműködésével.

A kishegyési Könyvtár olvasótermében mutatták be december 13-án Mirnics Gyula Jan Berger hazatér című kötetét.

SZÍNHÁZ

A Kosztolányi Dezső Színház Urbi et orbi című előadását az év legjobb produkciójának választotta a belgrádi Yellow Cab kulturális figyelő.

KIÁLLÍTÁS

A zentai Városi Múzeumban megnyílt november 21-én a Zentai Művésztelep hagyományos őszi tárlata Mezei Erzsébet, Bott Mária, Jasmina Jovančić, Đura Maravić, Csernik Attila, Gyurkovics Hunor, Léphaft Pál, Molnár Imre, Penovác Andre, Zsáki István és Péter László alkotásaiból.

A szabadkai Soltis Stúdió galériájában nyílt meg december 2-án a Saghmeister Peity Laura színházi ihletettségu rajzaiból összeállított tárlat.

A topolyai Art Galleryben december 5-én megnyílt az akvarellkiállítás, amelynek anyagát húsz vajdasági és magyarországi festő készítette a topolyai tóparton.

A magyarkanizsai Dobó Tihamér Képtárban december 19-én megnyílt Baráth Ferenc plakátkiállítása.

GAZSÓ Hargita összeállítása